

Luonto- ja ympäristötiedon projektit vuonna 2022

Ilmastotyö	1
Ilmastovahti-palvelu	1
Espoon ilmastonmuutokseen sopeutumisen toimenpidesuunnitelma	2
Luonnonsuojelun ja maankäytön yhteensovittaminen	2
Kokonaisheikentymättömyyden tiekartta	3
Espoon uhanalaisten luontotyyppien kartoitus osa III	3
Espoon lintuvesien pesimälinnuston seuranta 2022	3
Liito-orava Life-hanke 2018-2025	4
URBACT-Health and Greenspace-hanke 2019-2022	4
Vesiensuojelu	5
Espoon vesiensuojelun toimenpideohjelman päivitys kaudelle 2022-2027	5
Lippajärven ja Pitkäjärven kunnostus- ja hoitohanke	5

Ilmastotyö

Ilmastovahti -palvelu

Espoo pyrkii Espoo-tarinan mukaisesti ilmastonmuutoksen torjunnan edelläkävijäksi. Espoon tavoite on olla hiilineutraali 2030. Espoo on sitoutunut muun muassa Kaupunginjohtajien ilmastopöytäkirjaan (Covenant of Mayors for Climate and Energy), joka on laaja sopimus tämän tavoitteen edistämiseksi. Kaupunginjohtajien ilmastopöytäkirjan alaisessa Espoon kaupungin kestävästä energiasta ja ilmaston toimintasuunnitelmassa (SECAP) on paljon eri tasoisia toimenpiteitä, joilla tavoitteisiin päästään.

Ympäristönsuojelun tilaaman ilmastovahti-palvelun avulla tehdään kaupungin monipuolista ilmastotyötä näkyväksi. Ympäristönsuojelu toimii ilmastovahti-kokonaisuuden fasilitoijana ja tietojen kokoajana. Nyt tieto kaupungin ilmastotoista on hajallaan erilaisissa dokumenteissa ja eri kohderyhmien (esim. asukkaat, yhteistyökumppanit, kaupungin työntekijät, päättäjät, yritykset ja korkeakoulut) on vaikea hahmottaa kokonaisuutta.

Ilmastovahdin avulla helpotetaan myös ilmastotavoitteiden toteuttamista, kun kaikki hillinnän ja sopeutumisen jo meneillään olevat toimet löytyvät yhdestä paikasta ja ovat helposti saatavilla. Erilaisten toimenpiteiden aikataulutus, toteutuksen projektointi ja vastuuhenkilöiden työ kaupungin yksiköissä helpottuu, kun päivittyvä tieto ilmastotoimista on saatavilla ilmastovahdistä. Pääallekkäisen työn tekeminen vähenee, kun tiedon saatavuus paranee ja siten eri asiantuntijoiden on helpompi tehdä yhteistyötä toimenpiteiden edistämiseksi.

Projektin tuloksena on verkkopalvelu espoo.fi sivujen yhteyteen (ilmastovahti.espoo.fi), jossa toimenpiteet ja mittarit tuodaan esille selkeästi yleiskielellä.

Espoon ilmastomuutokseen sopeutumisen toimenpidesuunnitelma 2022-2027

Espoon kaupunki on mukana Covenant on Mayors for Climate & Energy verkostossa, jonka myötä kaupunki on toteuttanut vuonna 2020 Kestävän energian ja ilmaston toimenpidesuunnitelman (Sustainable Energy and Climate Action Plan, SECAP). SECAP tilattiin konsulttityönä ja ympäristönsuojelu fasiltoi toimenpiteiden ideointia yksiköissä ja toimitti tietoja konsultille. Kestävän energian ja ilmastotoimenpiteiden suunnitelma sisältää ilmastoriskien ja haavoittuvuuksien arvion, sekä karkean sopeutumisen toimenpidesuunnitelman. Ympäristönsuojelu raportoi kaupungin toimenpiteiden etenemisestä parin vuoden välein kansainväliseen CDP-järjestelmään.

Espoon ilmastomuutokseen sopeutumisen asiantuntijatyöryhmä koki SECAP-toimenpidesuunnitelman toteutuksen edellyttävän vielä kohdennetumpia ja konkreettisempia ratkaisuja. Koska ilmastomuutoksen sopeutuminen on ilmastomuutoksen edettyä yhä tärkeämpää, työryhmä päätti tehdä SECAP-suunnitelman pohjalta konkreettisemmän, ilmastomuutokseen sopeutumisen toimenpidesuunnitelman vuosille 2022-2027, joka keskittyy kiireellisimpiin, pääosin kaupungin toteutettavissa oleviin toimenpiteisiin. Ilmastomuutokseen sopeutumisen toimenpidesuunnitelma toteuttaa sekä Espoo-tarinaa että SECAPa.

Toimenpidesuunnitelman tavoitteena on tuoda esiin konkreettisia toimenpiteitä, joilla Espoon kaupunki varautuu ja sopeutuu paremmin ilmastomuutoksen riskeihin. Toimenpidesuunnitelma sisältää toimenpiteitä kattavasti kaikilta kaupungin toimialoilta kuten pelastustoimi, ympäristönsuojelu, kaupunkitekniikka, kaavoitus, ympäristöterveys ja rakennusvalvonta. Toimenpidesuunnitelmassa on tunnistettu lisäksi indikaattorit millä sopeutumista voidaan seurata. Toimenpiteiden toteutumisen ja aktiivisen seurannan tuloksena taloudelliset ja ympäristövahingot vähenevät poikkeuksellisten sääolojen seurauksena.

Sopeutumisen toimenpideohjelma viedään ympäristö- ja rakennuslautakuntaan, kaupunkitekniikan keskuksen ja kaupunkisuunnittelukeskuksen lautakuntiin vuoden 2022 aikana, koska suuri osa suunnitelman toimenpiteistä koskee näiden lautakuntien linjaorganisaation toimintaa. Lisäksi toimenpiteet liitetään osaksi tulevaa Ilmastovahti-palvelua.

Luonnonsuojelun ja maankäytön yhteensovittaminen

Uuden valtuustokauden mukainen Espoo-tarina hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 25.10.2021.

Strategian mukaan Espoo pitää huolta luonnon monimuotoisuudesta ja on edelläkävijä kasvavan kaupungin ja monimuotoisen luonnon yhteensovittamisessa. Luonnon monimuotoisuustyö on koko espoolaisyhteisön yhteinen asia ja Espoon kaupunkikehitys on luonnon monimuotoisuudesta huolehtivaa, sitä elvyttävää ja lisäävää. Lisäksi tarinassa nousi tarve tehdä laatia tiekartta luonnon monimuotoisuuden elpymiseksi ja kokonaisuikentymättömyyden saavuttamiseksi vuoteen 2035 mennessä.

Kokonaisuikentymättömyyden tiekartta

Ympäristönsuojelu suunnittee ja koordinoi yhdessä kaupunkisuunnittelukeskuksen ja kaupunkitekniikan keskuksen kanssa luonnon monimuotoisuuden kokonaisuikentymättömyyteen 2035 tähtäävä projektia (tiekartta). Työ on projektisuunnitelmavaiheessa.

Espoon uhanalaisten luontotyyppien kartoitus osa III

Projektin taustalla on Espoon luonnonsuojelun toimenpiteet-projekti (LuonTo), jonka tietotarpeita tämä projekti tukee.

Espoossa tiedot uhanalaisten luontotyyppien esiintymisestä ovat olleet puutteelliset ja tietoja on saatu lähinnä yksittäisten asemakaavojen luontoselvityksistä. Systemaattinen uhanalaisten luontotyyppien kartoitus aloitettiin v. 2020 itäisen Pohjois-Espoon alueelta ja työtä jatkettiin 2021 läntisen Pohjois-Espoon alueella. Konsulttityönä toteutettavaa ja ohjattavaa kartoitusta jatketaan vuonna 2022, jolloin kartoitetaan itäisen Etelä-Espoo alueita sekä jatketaan pohjoisen alueiden kartoitusta.

Selvityksen avulla saadaan lisätietoa uhanalaisten luontotyyppien esiintymisestä kaupungin alueella. Selvitys antaa myös uutta tietoa maankäytön suunnittelun avuksi sekä nykyisen suojeluverkoston täydennystyötä varten.

Espoon lintuvesien pesimälinnuston seuranta 2022

Luonto- ja ympäristötiedon yksikössä on seurattu kaupungin arvokkaimpien lintuvesien pesimälinnustoa vuodesta 1984 alkaen. Seurannassa on ollut mukana seitsemän kohdetta: Iso-Huopalahti, Laajalahti, Finnoonlahti, Kaitalahti, Espoonlahden pohjoisosa, Matalajärvi ja Espoon Pitkäjärvi. Vuodesta 2000 lähtien Espoon seurantakohteista on jäänyt pois Laajalahti, jonka hoito ja seuranta siirtyi Metsähallituksen vastuulle. Kohteiden pesivä linnusto on selvitetty vertailukelpoisella tavalla kaikkiaan viisi kertaa 7–10 vuoden välein.

Rehevien lintukosteikkojen tila on heikentynyt Suomessa viime vuosikymmeninä. Kosteikkojen lintulajeista aiempaa useampi on uhanalainen. Espoon lintuvesillä on valtakunnallista ja maakunnallista merkitystä monelle uhanalaiselle lajille. Lintuvesiselvityksiin on sisällytetty vuodesta 2008 alkaen myös luontodirektiivin IV liitteen tiukasti suojeleman viitasammakon kartoitus samoilta kohteilta.

Espoo Tarinan mukaan Espoo pitää huolta luonnon monimuotoisuudesta sekä on edelläkävijä kasvavan kaupungin ja monimuotoisen luonnon yhteensovittamisessa. Espoon lintuvesien pesimälinnuston seuranta antaa tärkeää lisätietoa näiden tavoitteiden saavuttamiseksi.

Projekti toteutetaan ympäristönsuojelun tilaamana ja ohjaamana konsulttityönä kevään ja kesän 2022 aikana.

Liito-orava LIFE-hanke 2018-2025

Espoon kaupunki on mukana Euroopan unionin rahoittamassa ja Metsähallituksen koordinoimassa Liito-orava-LIFE -hankkeessa, joka kestää vuoteen 2025. Hankkeen Espoon osuutta koordinoi ympäristönsuojelun palvelualue ja tiivistä yhteistyötä tehdään muiden kaupunkiympäristön toimialan yksiköiden kanssa, jotka myös toteuttavat hanketoimenpiteitä.

Liito-orava-LIFE-hankkeessa Espoon tavoite on jakaa ja kehittää omaa osaamistaan liito-oravien ja maankäytön yhteensovittamisesta, lisätä tietoa liito-oravien elinympäristöistä Etelä-Espoossa, tehdä yhteistyötä 16 muun hankekumppanin kanssa ja lisätä tietoisuutta liito-oravien suojelutyöstä Espoossa kuntalaisille ja kaupungin työntekijöille. Hankkeeseen on palkattu työntekijä LIFE-hankerahoituksella.

Vuonna 2022 Liito-orava-LIFE-hankkeessa parannetaan liito-oravan kulkuyhteyksiä Länsiväylän yli Finnoonlaaksossa. Alkuvuodesta viimeisteltiin Hyljelahdessa toteutetut metsänhoitotyöt, joiden tarkoituksena oli yhdistää liito-oravan suojelu ja metsän virkistyskäyttö. Lisäksi viestimme liito-oravakartoitusten tuloksista jo toteutetuilla asemakaavakohteilla ja laadimme yhdessä muiden hankekaupunkien Jyväskylän ja Kuopion kanssa koosteen seurannan keskeisistä tuloksista ja johtopäätöksistä.

URBACT-Health and Greenspace-hanke 2019-2022

Health&Greenspace -hanke on URBACT-ohjelman alainen hanke, jossa kaupungit jakavat kehittämisosaamistaan, vaihtavat kokemuksia ja siirtävät hyviä käytäntöjään muille kaupungeille. Ympäristönsuojelu koordinoi hankkeen Espoon osuutta. Health&Greenspace -hanke keskittyy kaupungin siniviherrakenteen tarjoamiin terveyshyötyihin eli asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseen esimerkiksi viher- ja virkistysalueiden avulla. Hankkeessa on mukana yhdeksän eurooppalaista kaupunkia, jotka jakavat kokemuksia ja tietoa neljästä eri teemasta, jotka ovat 1) helteen vaikutusten lieventäminen, 2) parempi ilmanlaatu ja melun lieventäminen, 3) viheralueiden vaikutukset kaupunkilaisten henkiseen hyvinvointiin ja liikunta-aktiivisuuteen, sekä 4) viheralueet osana kaupunkilaisten elämäntyyliä ja sosiaalista vuorovaikutusta.

Health&Greenspace -hankkeen päätuotos, Espoon siniviherrakenteen terveyshyötyjen edistämisen toimintasuunnitelma 2022–2030, valmistui ja julkaistiin huhtikuun lopussa. Toimintasuunnitelmasta tuotetaan ja julkaistaan myös englanninkielinen versio, mitä hankerahoitus edellyttää. Hanke päättyy kesällä 2022 ja viestimme kevään aikana toimintasuunnitelman ja hankkeen tuloksista sekä asukkaille että kaupungin sisällä. Lisäksi fasilitoimme hankkeen jälkeisen yhteistyön ja tiedonvaihdon toteutumista eri tulosyksiköiden välillä.

Vesiensuojelu

Espoon vesiensuojelun toimenpideohjelman päivitys kaudelle 2022-2027

Espoon kaupungin vesiensuojelua edistää nykyisellään Espoon vesiensuojelun toimenpideohjelma 2016-2021, joka perustuu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin (2000/60/EY) Euroopan yhteisön vesipolitiikan suuntaviivoista sekä Espoon vesistöjen tila ja vesiensuojelu -julkaisuun vuodelta 2014.

Vuosille 2022-2027 nähtiin tarpeelliseksi päivittää toimenpideohjelma. Espoo kasvaa vauhdilla ja rakentaminen, maankäytön muutokset, ilmastonmuutos ja sadetapahtumien muutokset aiheuttavat merkittäviä haasteita vesiensuojeluun. Ohjaavina ja tukevinä ohjelmana päivityksessä käytetään ehdotusta Uudenmaan vesienhoidon toimenpideohjelmaksi 2022-2027.

Toimenpideohjelmassa on huomioitu Espoon keskeiset vesistönosat ja niiden tulevat suojelutarpeet. Toimenpideohjelma on jatkossa tarkoitus päivittää aina kuuden vuoden välein, jotta taataan vesiensuojelun jatkuvuus Espoossa.

Keskeiset päivitystarpeet toimenpideohjelmaan kaudelle 2022–2027:

- ilmastonmuutoksen hillinnän ja sopeutumisen huomioiminen
- hulevesien ohjauksen laaja huomiointi ja kaavoituksen osallistaminen vesiensuojeluun
- vesistöjen ajankohtaisen tilan päivitys (Espoon omien selvitysten ja valtakunnallisen vesien tilan luokittelun mukaan),
- uudet kuormituksen hillintäkeinot ja niiden käyttö Espoossa
- merialueen suojelun parantaminen ja suojeluyhteistyön lisääminen
- toimenpideohjelman muuttaminen saavutettavaksi ja selkeäksi

Lippajärven ja Pitkäjärven kunnostus- ja hoitohanke

Lippajärvi ja Pitkäjärvi kärsivät liiasta rehevyydestä, joka ilmenee mm. sinileväkukintoina, alusveden happiongelmina, kalaston särkikalavaltaisuutena ja vesikasvillisuuden runsautena. Järvien rehevyys haittaa niiden virkistyskäyttöä. Lippajärvi ja Pitkäjärvi rehevoityivät maataloudesta ja asumajätevesistä tulleen kuormituksen seurauksena. Valuma-alueelta tulevan kuormituksen lisäksi järvien rehevää tilaa ylläpitää pohjasta liukenevat ravinteet eli ns. sisäinen kuormitus.

Vuonna 2019 laaditun pintavesien ekologisen tilaluokituksen mukaan Lippajärven ekologinen tila on tyydyttävä ja Pitkäjärven välttävä. Kunnostuksen tavoitteena on saavuttaa vesistöjen hyvä tila vuoteen 2027 mennessä.

Espoon ympäristönsuojelun palvelualue (entinen Ympäristökeskus) on ollut mukana Lippajärven ja Pitkäjärven kunnostamisessa 2000-luvun alusta lähtien. Kunnostus on painottunut järvillä tehtäviin sisäistä kuormitusta hillitseviin toimenpiteisiin: talvi- ja kesäaikaiseen hapettamiseen sekä hoitokalastukseen. Lippajärvelle ja Pitkäjärvelle valmistui hajakuormitusselvitykset vuonna 2018 ja kunnostussuunnitelmat vuonna 2019. Kunnostussuunnitelmissa painotetaan valuma-alueelta tulevan ulkoisen kuormituksen vähentämisen merkitystä kunnostustavoitteen saavuttamiseksi. Valuma-alueelle esitettyjä toimenpiteitä ovat hulevesiselvitys ja -tiedotus, maatalous- ja jätevesineuvonta sekä valumavesien biosuodatus.

Kunnostussuunnitelman mukaisesti vuonna 2021 järvillä toteutettiin koekalastus ja eläinplanktonitutkimus hoitokalastuksen jatkotarpeen arvioimiseksi. Hoitokalastus nähtiin edelleen tarpeellisenä ja erityisesti Pitkäjärvellä sitä tulisi jopa tehostaa. Tämän vuoden aikana jatketaan järvien talviaikaista hapettamista sekä hoitokalastuksia keväällä ja kesällä. Parhaillaan käynnissä olevassa hulevesiselvityksessä tutkitaan kevään ja kesän aikana järveen laskevien purojen vedenlaatua. Selvityksen avulla saadaan tarkempaa tietoa hulevesien merkityksestä järvien ulkoisen kuormituksen kannalta sekä kuormituksen kannalta kriittisimmät kohteet, joissa vesienkäsittelyn tehostaminen olisi tarpeen.

Loppuvuodesta näille kriittisimmille kohteille toteutetaan tiedotusta hulevesistä, niiden käsittelystä ja vaikutuksesta järville. Lisäksi loppuvuodesta järjestetään vesiensuojeluneuvontaa valuma-alueen viljelijöille. Hankkeessa selvitetään myös mahdollisuuksia ja hyötyjä haja-asutusalueen jätevesineuvonnalle. Kunnostuksen vaikuttavuutta seurataan järvien vedenlaatua seuraamalla.